

Par atteikšanos no krievu valodas apgaves Latvijas skolās

Gunda Katrīna Vovere

No 2026./2027. mācību gada pamatskolas pakāpeniski atteiksies no krievu valodas kā otrās svešvalodas. Teorētiski skolas var piedāvāt tādās Eiropas valodas apguvi kā vācu, franču, spāņu un citas, taču praksē šādu valodu skolotāju trūkst un ne visas skolas spēj skolēniem nodrošināt izvēli. Un, ko iesāks visi krievu valodas skolotāji?

Publicitātes foto

Šāds lēmums par atteikšanos no krievu valodas apgaves Latvijas skolās ir rezultāts Krievijas īstenotajam karam Ukrainā, jo demokrātiskā pasaule visos veidos cenšas norobežoties no Krievijas. Izglītības un zinātnes ministrija uzsver, ka skolām pamatizglītības pakāpē kā otrā svešvaloda skolēniem pakāpeniski būs jāpiedāvā viena no Eiropas Savienības (ES) vai Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) dalībvalstu oficiālajām valodām, vai svešvaloda, kuras apguvi regulē noslēgtie starpvaldību līgumi izglītības jomā, bet krievu valodas šo valodu vidū nav.

Pieņemtie grozījumi Ministru kabineta noteikumos paredz pakāpeniskas pārejas īstenošanu, svešvalodas apguvei 5. klasē atvēlot lielāku stundu skaitu nedēļā, nekā tas ir pašreiz no 4. klases. 2027./2028. mācību gadā otras svešvalodas apguve būs īstenojama 5. un 6. klasē, 2028./2029. mācību gadā – 5., 6. un 7. klasē, 2029./2030. mācību gadā – 5., 6., 7. un 8. klasē, bet 2030./2031. mācību gadā visā pamatskolas posmā (5.–9. klasē).

Jāpiebilst gan, ka krievu valodas apguvi varēs īstenot fakultatīvi jeb ārpusklases nodarbībās.

Kā informē Izglītības un zinātnes ministrija, tad no šī gada 22. maija stājas spēkā grozījumi likumā, kas paredz tiesības skolēniem, kuri apgūst vispārējo pamatizglītības programmu, jau šogad rakstveidā atteikties no krievu valodas kā otrās svešvalodas apgaves.

Pēc šāda atteikuma saņemšanas izglītības iestādes dibinātājam sadarbībā ar izglītības iestādi, ne vēlāk kā ar nākamā mācību gada sākumu, jānodrošina skolēnam iespēja apgūt citu svešvalodu.

4.–8. klašu skolēnus, kuri atteiksies no krievu valodas apgaves, pārceļ nākamajā klasē bez vērtējuma mācību priekšmetā "Svešvaloda 2".

Pārējiem skolēniem, kuri ir uzsākuši un vēlas turpināt apgūt krievu valodas kā otrās svešvalodas zināšanas, šāda iespēja būs jānodrošina līdz pamatizglītības pakāpes noslēgumam, bet ne ilgāk kā līdz 2029./2030. mācību gada beigām.

Ko domā skolas?

Raksta tapšanas laikā gribēju uzklaut šo tēmu un noskaidrot, kas notiks ar krievu valodas skolotājiem, kad skolas būs pabeigušas reformu un šo valodu vairs nevarēs apgūt. Biju pārsteigta, ka gandrīz visas skolas un skolotājas, kuras uzrunāju, bija ļoti kategoriskas un nevēlējās runāt par šo tēmu.

Īsā sarunā ar Preiļu 1. pamatskolas direktori Noru Šņepsti viņa ieskicēja, ka viņu skolā neviens nav atteicies no krievu valodas apgaves un līdz 2030. gadam viņi var ļaut pabeigt mācības bērniem, kuri to iesāks darīt līdz 2026./27. mācību gadam. Līdz ar to lika noprast, ka tā nav problēma, par kuru domāt šodien. Turklāt šī skola bērniem piedāvās krievu valodu apgūt fakultatīvi jeb ārpusklases nodarbībās. Aprunā-

joties ar vienu no Preiļu 1. pamatskolas krievu valodas skolotājām, viņa atklāja, ka viņai ir atbilstoša kvalifikācija, lai varētu mācīt arī latviešu valodu un literatūru, ja būtu tāda nepieciešamība. Skolas direktore N. Šņepste arī informēja, ka jau šobrīd bērniem ir izvēle starp krievu un vācu valodu, kā arī viņi šobrīd meklē spāņu valodas skolotāju, ko cer atrast, lai piedāvātu skolēniem iespēju apgūt arī šo Eiropas valodu.

Uzrunāju arī Preiļu 2. vidusskolas direktori Nadeždu Hļebņikovu, un viņa stāsta, ka viņu skolā bērni apgūst angļu valodu, bet kā otro svešvalodu – krievu, savukārt vidusskolā kā trešā izvēle ir vācu valoda. Viņa atklāj, ka vecāki ir informēti par grozījumiem Izglītības likumā un ka šobrīd nav saņemts neviens iesniegums par atteikšanos no krievu valodas apgaves, kā

arī nav pieprasījuma pēc citas svešvalodas. Taču, ja tāds būtu, tad skolotāju vidū ir gan vācu valodas skolotāja, gan pati N. Hļebņikova var mācīt franču valodu.

Ko jūs domājat par reformu pakāpeniski skolās atteikties no krievu valodas apgaves?

– Man ir ļoti žēl, ka krievu valoda tiks izņemta no mācību satura, jo mans viedoklis ir tāds, ka jebkuras valodas zināšana ir bagātība. Mūsu novadā diezgan daudz ģimenes ir krievvalodīgas, un viņi dod priekšroku apgūt krievu valodu. Šobrīd mums vēl ir iespēja apgūt krievu valodu kā dzimto valodu tajās klasēs, kurās ir mazākumtautību programma, 4. un 7. klasē krievu valoda ir otrā svešvaloda, un vidusskolas posmā skolēniem tiek piedāvāta krievu valoda kā otrā svešvaloda, 12. klasē audzēkņi kārto krievu valodu augstākajā mācību satura apgaves līmenī. Bet no otras puses, būs ļoti labi, ka mūsu audzēkņi apgūs citas svešvalodas un varēs komunicēt vācu, franču vai spāņu valodā, lai tikai būtu pedagogi, kuri varētu mācīt citas Eiropas valodas.

Vai piedāvāsi saviem skolēniem iespēju apgūt krievu valodu fakultatīvi?

– Mums jau tagad ir tāda iespēja. Mērķis ir saglabāt tradīcijas un folkloru, lai bērni zinātu krievu tautas pasakas, dziesmas, spēles. Valsts nodrošina finansējumu, un mēs sadarbojamies ar Bērnu un jauniešu centru, kur mūsu skolotāji vada pulciņus un nodarbības. Domāju, ka pēc šīs reformas mūsu krievu valodas skolotāji nezaudēs darbu un varēs turpināt arī šādā veidā izglītēt bērnus. Jau tad, kad sākas reforma par pāreju uz mācību procesu tikai latviešu valodā, es ieteicu skolotājiem domāt par krievu valodu kā interešu izglītību, lai mācību process nebūtu tik lingvistisks, vairāk saistīts to ar kultūru. Mums ir vietējā diaspora, kur ir atbilstošas tradīcijas, un mēs to popularizējam dažādos pasākumos, nereti salīdzinot arī svētkus, kas mums sakrīt – Ziemassvētkus, Lieldienas, Meteņus jeb Mašņeņicu. Lieldienās stāstījām gan par katoļu, gan pareizticīgo, gan vecticībnieku tradīcijām.

Vai ir krievu valodas skolotāji, kuri plāno pārkvalificēties šīs reformas ietekmē?

– Mums ir skolotājas, kurām jau ir vairāk par vienu kvalifikāciju, piemēram, ir skolotāja, kura pasniedz gan krievu, gan angļu valodas stundas. Ir krievu valodas skolotāja, kura vada stundas pamatskolā un vidusskolā, bet viņai paralēli ir diploms kā sākumskolas skolotājai, un sākumskolas skolotājiem ir tiesības pasniegt daudzus priekšmetus – pat ja nebūs krievu valodas, tāpat paliek matemātika, dabaszinības, sociālās zinības, dizains un tehnoloģija utt. Tāpēc, ja būs nepieciešamība, šiem skolotājiem ir drošības spilvens.

Kā jūsu skolas audzēkņiem sokas ar pāreju uz mācībām tikai latviešu valodā?

– Projekts «Vienota skola» ir ļoti labs projekts, jo tas piedāvā dažādas metodes un ir vadlīnijas, kā pakāpeniski pāriet uz mācībām latviešu valodā, jo latviešu valodas zināšanu trūkuma dēļ ne vienmēr mazākumtautību skolēni varēja brīvi iekļauties sabiedrībā. Līdz šim bija sistēma, ka mazākumtautību skolās no 1.–9. klasei mācības notika bilingvāli, 1.–6. klasē bija valodu proporcija 50 % latviski un 50 % bilingvāli vai krievu valodā, 7.–9. klasē lielākā daļa mācību priekšmetu bija latviešu valodā – 80 %, bet 20 % bilingvāli vai krievu valodā. Būtbūt krievu valodā palika tikai literatūra un pati valoda. Jāatzīst, ka pāreja uz mācībām tikai latviešu valodā nav viegls process. Tie bērni, kas tagad mācās ceturtajā un septītajā klasē, ir pieraduši, ka skolotāji vada stundas latviešu valodā, bet sarežģītāko vielu, piemēram, eksaktajos priekšmetos, skolotājs var palīdzēt apgūt krievu valodā. Tagad, kad šīs stundas ir tikai latviski, ne visi var apgūt

mācību vielu pilnā apjomā. Īstenojot pāreju uz mācībām latviešu valodā, rīcības plānā mēs esam noteikuši, ka pastāv risks, ka valodas prasmes līmeņa dēļ varētu būt apdraudēts sasniegums konkrētu mācību priekšmetu apgūvē: vēsturē, dabaszinībās, matemātikā un citos eksaktajos priekšmetos. Skolēns var zināt mācību vielu dzimtajā valodā, bet neprot to pastāstīt vai ieskaitīt uzrakstīt latviski. Tad sākas dilemma – vērtēt saturu vai to, cik gramatiski pareizi tas ir uzrakstīts latviski. Mūsu mērķis ir mazināt riskus konkrētu mācību priekšmetu apgūvē, sniedzot konsultācijas skolēniem, kam ir vājas latviešu valodas zināšanas. Šis pārejas periods nav viegls, bet cerēsim, ka rezultāts būs pozitīvs un audzēkņi, neatkarīgi no viņu tautības un dzimtās valodas, būs konkurētspējīgi, pa- beidzot jebkuru skolu.

Risinājumi, ko piedāvā Izglītības un zinātnes ministrija

Izglītības un zinātnes ministre Anda Čakša maija izskaņā tikās ar Vācijas vēstnieku Kristianu Heltu, lai parakstītu Kopīgo nodomu deklarāciju par vācu valodas skolotāju paaugstināšanu.

Šī Kopīgo nodomu deklarācija paredz, ka Gētes institūts sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju (IZM) izstrādās un piedāvās Latvijas vācu valodas skolotāju vajadzībām atbilstošus kvalifikācijas kursus. Programmas ietvaros līdz 2026. gadam varētu sagatavot vairākus desmitus vācu valodas skolotāju darbam Latvijas skolās.

Primāri šie kursi būs paredzēti citu priekšmetu pedagogiem ar labām vācu valodas pamatzināšanām, kuri vēlētos iegūt vācu valodas skolotāja kvalifikāciju. Taču programmā varēs iesaistīties arī cilvēki bez pedagoģiskās izglītības, bet ar ļoti labām vācu valodas pamatzināšanām.

Kvalifikācijas kursi ilgs vienu vai divus gadus, atkarībā no dalībnieku zināšanām. Pirmais kurss plānots jau rudenī un nākamie – 2025., 2026. gadā.

Projekta vadības izmaksas un dalībnieku stipendijas segs Vācija, tas ļaus dalībniekiem bez maksas izmantot šo iespēju. Šajā gadā tiks piešķirtas aptuveni 20 stipendijas, taču šī mācību programma būs pieejama arī kā maksas pakalpojums. IZM savu finansiālo ieguldījumu plāno no 2025. gada, lai varētu palielināt dalībnieku skaitu, kuriem sniegtu iespēju piedalīties bez maksas.

Latvijā tiek plānota arī franču valodas popularizēšana, un tiks strādāts pie tā, lai sagatavotu skolotājus arī šīs valodas apguvei. IZM ministre A. Čakša maijā tikās arī ar Francijas ārējās tirdzniecības, ekonomikas veicināšanas, frankofonijas un franču diasporas lietu valsts ministru Franku Riestēru. Tikšanās laikā tika apspriestas iespējas abām valstīm sadarboties izglītības jomā, lai sagatavotu franču valodas pedagogus. Ministri vienotās kopīgi izveidot mācību programmu valodas un didaktikas prasmju veicināšanai skolotājiem, kuri papildus vēlas iegūt franču valodas skolotāja kvalifikāciju, kā arī topošajiem franču valodas skolotājiem. Francijas institūts Latvijā programmu sāks īstenot no septembra, un trīs gadu laikā plānots sagatavot 60 jaunus franču valodas skolotājus.

Kopumā var secināt, ka atteikšanās no krievu valodas apgaves skolās nav tik dramatisks, kā sākumā varētu šķist, jo pārejas periods arī ir gana mērens. Skolas un skolotāji ir mierīgi un saprot, ka Eiropas valstu valodu zināšanas jaunajai paaudzei nāks tikai par labu. ▣

Preiļu 2. vidusskolas direktore Nadežda Hļebņikova

Foto no «Vietējas Laigales Avīzes» arhīva

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Par atteikšanos no krievu valodas apgaves Latvijas skolās» saturu atbild SIA «Vietēja»».

MAF
Mediju atbalsta fonds